

vermogens alleen kennen en willen. Nu is eigenlijk de logos het denken, 1) de hoogste functie van het kenvermogen, maar het sluit daardoor van zelf de voorafgaande functies in zich. De wil is echter, ofschoon als vermogen naast het kennen geplaatst, niet onafhankelijk van het kenvermogen, maar integendeel in zijn hoogste functie, het besluit, van het kenvermogen afhankelijk, althans in den staat der rechtheid, of liever nog: het ik kent en tengevolge van dat kennen wil het.

En evenzoo ligt geenszins buiten den logos het hoogere gevoel, de verbeelding of scheppende voorstelling en welke talenten er verder in de ziel aanwezig mogen zijn, ofschoon ze in zeker opzicht somtijds tegenover het denken gesteld worden.

De ziel is één en ondeelbaar, maar in ons bewustzijn nemen we verrichtingen van onze ziel waar, die we, naar haar karakter gegroepeerd, ons voorstellen als in verschillende deelen der ziel aanwezig, omdat al onze waarnemingen aan de begrippen van ruimte en tijd gebonden zijn. Zoo nu is ook de logos geenszins een deel der ziel, maar de ziel zelf als denkend en redelijk willend wezen.

Deze logos in den mensch, zooals hij goed uit de hand zijns Scheppers was voortgekomen, was voor hem een orgaan, waarmede hij het schepsel zoowel als den Schepper op zekere en juiste wijze kon kennen, en dat rechtstreeks, zonder lange omwegen of vele tusschenschakels. Natuurlijk zou deze kennis, ook wanneer ze ongestoord had kunnen worden uitgebreid, altijd gebleven zijn de beperkte kennis van het schepsel, nooit opgeklommen zijn tot de onmiddellijke, elk oogenblik alles omvattende en uit zijn eigen wezen kennende, wetenschap van den Schepper. Het organon was zuiver en goed, maar het organon is niet de kennis zelf; die moest verkregen worden en voortdurend worden vermeerderd; maar de waarneming en de voorstelling waren volkomen zuiver; de begrippen waren helder, scherp en in overeenstemming met den aard en het wezen der dingen, zooals de Schepper ze had gedacht, toen hij ze schiep;

---

1) Cogitare = coagitare verbinden, λόγος van λέγειν verzamelen, verbinden.